

RUDAR

••• Glasilo slovenskih rudarjev •••

Izhaja trikrat na mesec in sicer vsak prvi, drugi in četrti četrtek v mesecu, z datumom naslednjega dne. Naročnina znaša za celo leto 4 krone, za pol leta 2 kroni in za četrt leta 1 krono. Posamezne številke po 10 vinarjev. Reklamacije so poštnine proste. Nefrankirana pisma se ne sprejmejo. Rokopisi se ne vračajo. Inserati po dogovoru. Uredništvo in upravnništvo lista je v Zagorju ob Savi.

Dobrodelne naprave pri avstrijskih rudnikih.

Kdor prebere vsako leto poročila rudniških oblasti na ministrstvo in vidi, kako se naštevajo razne dobrote, ki jih izkazujejo rudniški posestniki rudarjem, ta mora priti do prepričanja, da so avstrijski podjetniki res človekoljubni in usmiljeni ljudje, ki mnogo žrtvujejo za svoje delavce. Ni čuda torej, da se zde rudarji nenasitneži in nemirneži tistim ljudem, ki bero ta poročila in ne vedo, kako je s to stvarjo. Rudniške oblasti kar tekmujejo med sabo, kako bi opisale in navedle

vse dobrodelne naprave pri avstrijskih rudnikih.

V naslednjih vrstah si hočemo pozorneje ogledati nekatere dobrote rudniških posestnikov ter pretehtati, v koliko so poročila na ministrstvo utemeljena.

Rudniški posestniki zidajo hiše za rudarska stanovanja, za kar si dajo plačati prav malo ali pa nič. V poročilu za leto 1908 najdemo pregled za število delavskih hiš, stanovanj in spalnic, kakor tudi za število poročenih in samskih delavcev, čeprav ta pregled ni povsem popoln. Ob enem hočemo navesti tudi število rudniških konsumnih društev in kopnic.

slotkov vseh avstrijskih rudarjev v rudniških hišah in poslopih. Državno poročilo imenuje te delavske hiše in poslopja dobrodelne naprave za rudarje. Priznavamo, da nudijo nova sezidana bivališča delavcem precej udobna stanovanja. Vse drugače pa je s starejšimi stanovanji, ki obstoje večinoma samo iz ene sobe in nikakor niso urejena po zdravniških predpisih. Dobro pa bi bilo preiskovati, komu pravzaprav prinašajo rudniška stanovanja največ dobička. Pri mnogih avstrijskih rudnikih se je rudniškimi posestnikom posrečilo, da so uvedle njim naklonjene rudniške oblasti v službeni red posebne pogoje za tiste delavce, ki hočejo stanovati v rudniških hišah. Posledica je, da se morajo delavci uklanjati in ničesar ne storiti, kar ni rudniškimi podjetnikom oziroma njih uradnikom všeč. Tako so delavska stanovanja v mnogih krajih avstrijskih rudnikov poleg bratovskih skladnic drugo sredstvo za uplašenje in pokoritev rudarjev, ako bi hoteli priti s svojimi zahtevami. Ako se delavec ne ravna čisto po željah podjetnikovih, se vrže brez obotavljanja na cesto.

Tudi z rudniškimi konsumi ni mnogo bolje. Priznavamo, da stoji v državnem poročilu, da se nikdo ne sili h kupovanju v rudniških konsumih. Tudi to je res, da je blago in živila ceneje ali vsaj za tisto ceno kakor pri drugih trgovcih; toda prav s tem se privabljajo delavci in ako se je delavec enkrat navezal na rudniški konsum, pritiska tudi nanj podjetnik. Zgodilo se je že, da so z denarjem, ki bi ga bili imeli dobiti delavci, plačali skladišče, ali pa da so ob stavki delavcem pred nosom zaprli konsum, čeprav je bilo blago v njem pravzaprav njih last. Zlasti češki rudarji bi o tem lahko povedali marsikaj.

„Dobrodelne naprave“ so tudi kopnice, ki jih rudarji zahtevajo že leta in leta, žal, da le s slabim uspehom. In kjer se delavcem njih želja izpolni in dobe kopnice, so navadno premajhne in pretesne ter le napol vrše svojo nalogo. Sicer pa je to samoobsebi umevna zahteva človeškega zdravja, da se rudar počeno umije, kadar pride ves potán in umazan iz rudnika! Kaj vse smatrajo ti rudniški posestniki za „dobroto“!

Dežela	Š t e v i l o						
	delavske hiše	delavska stanovanja	večja poslopja in spalne hiše	v teh bivališčih prebiva		konsumnega društva	Kopnice
				poročenih	samskih		
Češko	1714	8151	62	6811	1756	14	?
Dolenja Avstrija	106	433	—	258	81	1	—
Gorenja Avstrija	130	580	—	533	252	2	3
Moravsko	653	2379	35	3783	1366	2	11
Solnograško	—	—	—	205	133	—	—
Šlezija	2077	8004	36	7947	3210	13	28
Bukovina	3	4	2	4	100	—	—
Štajersko	1256	?	?	4490	5500	11	—
Koroško	423	?	—	?	?	11	12
Tirolsko	114	—	4	164	375	1	—
Kranjsko	187	—	—	631	215	4	8
Dalmacija	16	—	—	25	15	2	—
Istra	19	—	—	46	6	1	—
Galicija	108	516	2	431	127	—	8
Vsa Avstrija	6806	20067	141	25328	1316	62	70

Kjer stoji vprašaj, nimamo nikakih podatkov. V četrtem razpredelku (poročeni) so družine deloma izpuščene. Ako računamo na vsako dru-

žino po enega delavca in če prištejemo še samske delavce, tedaj pridemo do zaključka, da je prebivalo v letu 1908. 38.444 delavcev ali 25·8 od-

LISTEK.

O jetiki.

Piše dr. Zarnik Tomo, Zagorje ob Savi.
(Dalje.)

Voda (urin) se najbolje razkuži s 5odstotno karbolno vodo, ali 3odstotno lysolovo, bacilovo vodo, enako vse perilo in posteljna oprava. Tla se umijejo z apneno vodo ali 3% lysolovo vodo. Razkuževalno tekočino je kaj lahko narediti. Vzame se na jeden liter vode dve žlici bacilola, lysola, karbolove kisline ali lysitola. S to vodo se napolnijo pljuvalniki ali se umijejo robci, perilo, tla in druge stvari, s katerimi pride jetični v dotiko.

Ako bi se pljunki, izmečki in odločila vseh jetičnih sistematično uničevala, postala bi jetika bolj redka in bi nazadnje skoro izginila. Spoznavši to veliko važnost je pri nas v Avstriji že pred leti ukrenilo ministrstvo, da se ne sme po železnicah, javnih lokalih (uradih, šolah, gostilnah, cerkvah) pod kaznijo pljuvati na tla, ampak samo v to pripravljene pljuvalnike. Pa kaj pomagajo ti predpisi. V snažnih gostilnah se že najdejo tu

pa tam pljuvalniki ali gostje pljuvajo v svoji brezbriznosti in nevednosti zraven in ne noter. Po šolah je to še slabše, še manj se pa za to menijo po cerkvah.

V cestnem prahu je vse polno tuberkuloznih bacilov posebno po mestih. Ta prah pride v sobah na jedila, na obleko in na preproge. Stanovanja ob cestah naj bi se zračila ponoči in zjutraj zgodaj, ko se še ne dviguje cestni prah kviško, po dnevi naj bi bila okna zaprta. V nekaterih krajih se prodajajo sladkarije, kruh, sadje i. t. d. v javnih odprtih tržnicah, ne da bi bile dotične reči pred prahom zavarovane. Kako lahko se nalezejo otroci jetike ali kake druge nalezljive bolezni po takih onesnaženih rečeh. Matere naj bi vsako sadje prej dobro umile, preden ga dajo otrokom.

Kadar mesar na deželi zakolje lepo žival, obesi kak lep kos na vrata mesnice v cestni prah.

Mleko tuberkuloznih krav lahko povzroči tuberkulozo. Večkrat se tudi mleko od brezvestnih prodajalcev zaliva z vodo. Če bi bila ta voda vsaj čista studenčnica. Dostikrat pa ni dosti boljše od gnojnice in ima čisto lahko škodljive bacile v sebi. Tudi po nesnažnih posodah se

lahko mleko okuži. Radi tega naj se mleko pred zavživanjem dobro prekuha. Enako je z mlekom tuberkuloznih ali jetičnih koz.

Mesa naj se ne vživa nikoli surovega (surove klobase, šunka), ampak zmirom dobro prepečeno ali prekuhano. Ravno tako meso kokoši, zajcev itd.

Jetični, škrofulozni ali na kostnih gnojnicah bolni ljudje morali bi se izključiti od prodaje živilskih potrebščin ali izdelovanja vsakovrstnih za hrano potrebnih reči (peki, štacunarji, mesarji, mlinarji i. t. d.). Tuberkulozni delavec ali delavka v tobačni tovarni lahko okuži smodke. Tudi jetični krojači in jetične šivilje ne bi smeli delati oblek.

Posebno je nevarno spati z jetičnimi skupaj. Jetična žena je nevarnost za moža in otroke ter obratno.

Zatoraj je glavni pogoj, da morajo jetični biti sami v postelji. Še boljše je, če imajo sami svojo sobo.

Po sobah se ne sme nikoli pometati brez škropljenja. Metla mora biti ovita z mokro cunjjo. To cunjjo je treba po pometanju izkuhati. Še le čez nekaj časa po pometanju naj se oprava sobe osnaži z mokro ruto. Mnogo greše v tem oziru naše gospodinje in posli.

(Dalje.)

Nadalje našteva uradno poročilo še celo vrsto drugih dobrodelnih naprav: starostne doklade, stanovanjske doklade, otroški vrtci, otroške šole itd. Tudi prosti premog ali premog po znižanih cenah. Z največjo nevarnostjo za svoje življenje mora rudar često reševati večjo ali manjšo množino premoga. Rudniški posestniki smatrajo to za dolžnost! Ako pa potem dobi rudar merico premoga brezplačno ali po znižani ceni, tedaj imenujejo to rudniški posestniki dobroto, ki jo mora država vrhutega še svečano potrditi!

K vsem tem takozvanim dobrodelnim napravam pripomnimo tole: rudniški podjetniki jih dajejo samo zategadelj, da ovirajo slednjo postavo za izboljšanje življenja rudarjev in da bi ustavili rudarske zahteve po boljšem zaslužku. Kraj tega pa imajo predvsem namen, da bi zasejali razdor in needinost med delavske vrste. Ako si torej te dobrodelnosti bliže in natančneje ogledamo, vidimo, da izdaleka niso taka dobrota, kakor jih hvalisa uradno poročilo.

Večja vztrajnost pri delu vsled krajšega delovnega časa.

Skrajšanje delovnega časa je zahteva, vsled katere je moralo dalavstvo vedno bojevati hude boje. In končni uspehi stavk v zadnjih letih nam pričajo, da doseže dalavstvo preje zvišanje plače kakor skrajšanje delovnega časa. Zlasti tamkaj, kjer so si delavci že priborili deveturni delovni čas, je jako težko, doseči še nadaljnjo skrajšanje, ker se podjetniki temu načelno upirajo.

In vendar danes več ne velja trditev, da trpi obrat radi krajšega delovnega časa škodo. Izkušnje, ki jih je doživel podjetnik s krajšim delovnim časom, so prinesle nepričakovane podatke. Delavci ne izdelujejo manj, ampak več; dobiček podjetnikov se ni zmanjšal, ampak povečal. Delavci store v krajšem delovnem času prav toliko ali pa še več kakor so storili preje, podjetnik pa si prihrani razsvetlavo, kurjavo in gonilno moč strojev. Dokler je dalavstvo samo dokazovalo, da se izdelovanje in dobiček vsled krajšega delovnega časa prav nič ne izmanjšata, so se podjetniki smejali. Ko pa so dejstva podprla dokaze dalavstva in je tudi znanost potrdila to trditev, so podjetniki utihnili in pričeli iskati novih razlogov proti skrajšanemu dalavskemu času. Mencali in brskali so tako dolgo, dokler niso samozavestno izjavili, da so načeloma proti krajšemu delovnemu času. Čisto upravičena je trditev, da se podjetniki danes krajšemu delovnemu času ne upirajo toliko vsled bojazni pred manjšim dobičkom, ampak samo zato, ker hočejo preprečiti vsako novo zmago strokovnega gibanja.

Človeško delo zavzema v proizvodnji drugačno stališče kak ostali dve proizvodni sredstvi: kapital in snov. Te resnice stara narodnogospodarska šola dolgo ni hotela verjeti; bila je mnenja da je človeška moč pod tistimi zakoni kakor kapital in snov, in da delavec ni nič drugega kakor stroj, ki stori tem več, čim dalje dela.

Tako tudi stroj ni mogel prinesiti delavcu zaželjene svobode, ampak ga je zaslužil še bolj. Čim dalje dela stroj, tem večji dobiček prinaša svojemu gospodarju. Tako je bil stroj za delavca priganjalec, ki ga je priganjal k neprestanemu delu, podnevi in ponoči.

Delavsko gibanje pa je slednjič narodnogospodarsko znanost prisililo, da je človeško delo drugače sodilo. Narodnogospodarska znanost je slednjič spoznala, da je delavec samostojna osebnost, ki ne proizvaja samo kakor stroj, ampak da tudi potrebuje za svoje delo moči v drugačni meri kakor stroj. Preje je vladalo mnenje, da je dobiček tem večji, čim daljše je delo in čim manjša je plača; ljudje si niso domislili, da je z delavcem vse drugače kakor s strojem. Učenjak Ernst Bernhard pravi: „Vsi tisti, ki smatrajo delo samo za delovanje stroja, pozabijo, da se razvija vsako delo prav tako pravilno kakor vožnja lokomotive, kjer je zadnji trenutek prav tako dragocen kakor prejšnji.“

Dva velika učenjaka narodnogospodarske vede sta že učila, da je delo neprostih delavcev, zlasti sužnjev, mnogo dražje kakor delo svobodnih delavcev. S prostimi se da doseči s tretjino porabljenega kapitala prav listo, kar bi dosegli neprosti delavci s celotnim kapitalom. Neprosti

delavec se prav nič ne briga za uspeh svojega dela. Svobodni kosci bo nakosil trikrat toliko kakor suženj. In vendar je bil suženj gospodarju stvar, ki je počenjal z njo, karkoli je hotel in mu ukazal delati, dokler se mu je ljubilo.

Iz tega pa sledi nedvomno, da krajši delovni čas nikakor ne povzroča izmanjševanje narodovega bogastva, ker proizvaja delavec ob krajšem delovnem času prav toliko ali pa še več kakor ob daljšem. Seveda si mora vsakdo misliti krajši in daljši delovni čas v pravem razmerju. Ravno dobiček pa je bil najmočnejši dokaz proti krajšemu delovnemu času. Podjetniki so trdili, da je dobiček odvisen ravno od zadnje ure in da bi jih pripravil krajši delovni čas ob dobiček. Prav tako so stekali tudi angleški podjetniki, ko bi se imela uvesti tvorniška postava; pretili so, da bodo odpotovali s svojimi podjetji v Indijo ali kam drugam v tujino. Tudi pri nas v Avstriji smo čuli to pesem, ob uvedbi nedeljskega počitka.

Toda že prve izkušnje s krajšim delovnim časom so dokazale, kako neutemeljene so bile tožbe podjetnikov. Neki nemški tovarnar je izjavil, da zaslužijo njegovi delavci pri pogodnem delu (Geding) po uvedbi nedeljskega počitka za petnajst do dvajset odstotkov več kakor delavci tistih tovarnen, kjer še ni uveden nedeljski počitek. Posebno zanimive pa so bile izkušnje s krajšim delovnim časom pri podjetju Zeis v Jeni na Nemškem. V prvem letu po uvedbi osemurnega delavnika so bili naslednji uspehi: Leta 1899.—1900. je delalo ob isti pogodni plači in ob isti strojni moči po devet ur 233 delavcev 559.169 ur in so zaslužili 345.499 mark. Na enega delavca pride torej 2400 ur in plača na uro 61.9 fenikov. L. 1900.—1901. so delali isti delavci po osem ur vsega vkup 509.559 ur in so zaslužili 366.484 mark; na delavca pride torej 2187 ur in plača na uro 71.9 fenikov. Torej se ni izmanjšala niti plača niti končni uspeh dela.

Podobne uspehe je imela tudi tovarna za jeklena peresa. Uvedla je mesto enajsturnega delovnega časa osemurni. In uspeh? Delavci so naredili in zaslužili za enajst odstotkov več.

Od leta 1894. dela v angleških državnih ladjedelnicah 18.641 delavcev po osem ur na dan, za 5.75 ur manj kakor preje. Uspehi so bili za delavce in državo ugodnejši.

Kadar so slabe kupčijske razmere, tedaj bi podjetniki jako radi skrajšali delovni čas na škodo delavcev. Tako je storila tudi neka nemška tovarna za zmeti, ki je skrajšala delovni čas za polovico. Mislila je, da bodo delavci storili za petdeset odstotkov manj; kako so torej strmeli gospodje, ko so delavci storili ob delovnem času, ki je bil za polovico krajši, samo za deset odstotkov manj. V poročilu obrtnega nadzornika v Liegnitzu (Nemčija) beremo, da se je skrajšal delovni čas tamkaj za dve do tri ure v tamošnji tkalski tovarni, in vendar so storile delavke v osmih urah prav toliko kakor preje.

Takih slučajev bi se lahko navedlo na stotine in vsi bi dokazovali, da krajši delovni čas prav nič ne škoduje industriji. S tem pa pade trditev podjetnikov in njih zagovornikov, češ, da škoduje krajši delovni čas domači industriji. Res je ravno nasprotno: ako je delovni čas krajši, delavci store več. Vprašanje o krajšem delovnem času je zlasti sedaj zanimivo za nas, ker sta vložila socialno-demokratska poslanca Hanusch in Beer predlog za skrajšanje delovnega časa.

Bistvo in pomen našega agitacijskega dela.

Nekaj čisto posebnega je pojav, da se ljudje pri vsaki priliki jeze na agitatorje, ki vznemirjajo in razgiblajo mirno prebivalstvo, da pa vendar nobena stranka in nobena skupina ne more obstati brez agitatorjev. Koliko časa je tega, ko so govorile meščanske stranke z ogorčenjem o plačanih socialnodemokratskih agitatorjih. In danes same razpošiljajo med ljudi agitatorje! Podjetniške in trgovske družbe, narodnjaki, svobodomiselci in nazadnjaki: vsi ti pošiljajo svoje poslance, da delujejo za njih načela in koristi. Zdi se torej, kakor da bi postala redna agitacija neobhodno potrebna za razvoj človeštva.

In tako je tudi res! Vsaka skupina v človeški družbi, ki so hoče uveljaviti na duševnem in gospodarskem polju, se mora obrniti do ljudi,

ako hoče doseči svoj cilj. Razsejati mora med nje semena svojih načel, da vzklije bujna rast, ki bo donala lepih sadov. Saj to je ravno bistvo naše agitacije, da pretrese staro mišljenje človeštva, da prično ljudje dvomiti in misliti. Notranji duševni nemir je prvi smoter agitacije in potem sledi razširjanje novih načel, ki naj bi pregnala stare predsodke.

Ta dušni preobrat je za ljudi navadno nekaj neprijetnega, ker jih moti v njih miru. Naravni zakon je, da ostane telo toliko časa v svojem stanju, dokler ga kaka moč ne izpremeni. Prav tako je tudi s človekom. Človeška duša si prisvoji od svojih sodobnikov precej misli, ki se človeka trdno drže, ako jih ne prežene nobena zunanja moč. Ako pa prično vplivati na človekovo dušo nove misli, tedaj se zgodi dvoje. Ali nove misli izpodrinejo prejšnje nazore, ali pa prejšnji nazori ostanejo v človekovi duši. Vedno pa ima to presnavljanje nekaj neprijetnega v sebi, zato se ga ljudje kolikortoliko boje in si ga ne žele.

Da si more ta prevrat vsakdo natančno predočiti, naj ga opazuje sam na sebi. Domača hiša, družina, šola, cerkev in še marsikaj drugega, vse to nam utisne mnogo misli, ki jih gojimo in jih smatramo takorekoč za nekaj vzvišenega. Polagoma pa prodirajo v našo dušo novi nazori, ki zbude dvome in razmišljanje. Notranji mir je porušen. Zato se vsakdo tako boji novih misli, ki ga vznemirjajo v mirno tekočem življenju.

Predvsem se boje novih misli in načel tisti ljudje, ki žive v dobrih življenskih razmerah, ki ne trpe mnogo ali pa nič. Ti ljudje bi si želeli, da bi ostalo vedno tako in zato se naravnost bore proti napredku, zlasti tedaj, ako jim prete nove misli izpremeniti njih udobno gospodarsko stanje. Nasprotno pa so vsi stiskani in bedni ljudje mnogo bolj vzprejemni za nove misli, ker pričakujejo od njih boljšega življenja. Toda celo ti ljudje so jako nezaupni napram novim mislim. Tudi nje zbudi šele krepka agitacija.

Toda vkljub vsemu odporu vendarle prodirajo nove misli. Nič ne miruje, ampak vse se razvija. Novi nazori prodirajo v človeka siloma in naj se jim še tako ustavlja. Samo najbolj omejeni glupec ne dobi nobenega vtisa od novih misli; duševno dovolj razviti človek se mora prilagoditi marsičemu, čeprav mu ni povsem povolji.

Opazujmo samo daljno vasico, ki je skrita daleč kje za gorami. Nikjer ne opazimo živahnega gibanja. Prebivalci se drže starih navad in tuje zro na vsak nov pojav. Tako spi vasica kakor zakleta princesa v svojem gradu. Toda slednjič se tudi tu pojavi živahnije življenje. Novi elementi so udrli v skromno vasico: razširjajo se letaki, nekdo dobi časnik, nenadno se pojavi govornik in razlaga nove misli. Tedaj prične med prebivalstvom kipeti, burno pritrujejo poslušalci govorniku in tako prodro nove misli.

To je posledica agitacije, to je zasluga agitatorjeva, ki je nasejal v srca semena, potem ko je prerahljal tla. To je velika vloga, ki jo igra agitacijsko delo v razvoju človeštva.

Agitator ima težko toda častno nalogo, da zanese nove misli v kroge, ki so jim še neznane ali da se jih ne zavedajo dovolj jasno. Kdor torej agitira za socializem, mora predočiti ljudskim množicam vzvišeni pomen bodoče socialistične družbe in jim tudi dokazati, da socializem ni samo prazne sanje, ampak da se dá tudi uresničiti. Strokovni agitatorji imajo nalogo, da pokažejo dalavskim množicam pot, ki se da po njej doseči izboljšanje plač in dalavskih razmer sploh. In kdor hoče agitirati za zadruge, mora biti zmožen, da dokaže vrednost konsumnih društev na gospodarskem polju.

Agitator mora imeti zadostno znanje o tem, kar hoče pripovedovati in obrazložiti svojim poslušalcem. Tak agitator naredi vedno slab vtis, ako poslušalci opazijo, da se mu vstavlja. Kdor stvari popolnoma ne razume, naj rajše molči. Predpogoj za uspeh je, da agitator temeljito pozna to, za kar agitira.

Ako skuša proletarski agitator vzgojiti svoje tovariše za zavedne razredne borilce, mora jim razložiti v prvi vrsti razredna nasprotstva, ki razcepljajo družbo. Predočiti jim mora razredna nasprotstva v gospodarskem, socialnem, duševnem in političnem oziru. Pokazati jim mora, da stoji proletarec z ozirom na hrano, obleko, plačo, delo, počitek itd. za človekom iz meščanskih krogov,

da delavec v današnji družbi manj velja kakor tisti, ki ima denar, da se odrija tudi od izobrazbe in da ima v naši razredni državi manj pravice kakor kdo drugi. Ta nasprotstva mora agitator orisati tako živo, da se poslušalcem proti tem krivicam upre čut pravičnosti in časti in da jim preide zavest stiskanega in brezpravnega razreda v meso in kri. Toda to še ni dovolj. Poslušalci morajo spoznati gospodarske in družabne razmere družbe in se morajo zavedati, da je prememba potrebna in tudi možna. Zlasti se jim mora uliti v dušo prepričanje, da bodo le tedaj kaj dosegli, ako se bodo borili složno, organizirani, roko v roki. Socialne postavbe razvoja, organizacije, vzajemnosti in požrtvovalnosti se morajo poslušalcem uklesati v dušo. In potem pride zadnje in najvažnejše delo. Treba je, da se zbudi poslušalcem krepka volja in da so pripravljeni storiti vse, karkoli je potrebno v dosegu njih ciljev.

Agitacijsko delo mora pospeševati duševni razvoj poslušalcev; socialistična agitacija mora preustvariti iz čustvenih socialistov prepričane socialne demokrate in razredne bojivnike. Strokovna agitacija je poklicana, da vzgoji vse slabo plačane delavce v krepke, organizirane bojivnike, združna agitacija ima cilj, da združi nakupovalno moč vseh delavskih rodbin.

Dober agitator se mora ozirati na vse to, in le tako bo dosegel trajne uspehe.

Delavska vlada v Avstraliji.

Do zadnjega časa je bila politična oblast vsepovsod v rokah posedujočih razredov. Pred par meseci pa je došla iz Avstralije vesela vest, da si je pri volitvah priborila delavska stranka večino osemnajstih poslancev v avstralskem državnem zboru.

Povsem odveč bi bilo prevdarjati, ali so avstralski delavci socialisti v pravem smislu ali ne. Sami se imenujejo socialiste in njih delavska stranka ima program, ki obseza še dalekosežnejše zahteve kakor drugi del socialno-demokratskega programa. Program delavske stranke iz leta 1907 zahteva med drugim ustanovitev državnih železarn, državnih farm in delavskih kolonij, ustanovitev delavskih predilnic in tkalnic, podržavljenje vseh podjetij in vse zemlje.

Avstralija je tako ogromna dežela kakor severno-ameriške Zedinjene države, čeprav šteje belih prebivalcev samo okrog sedem milijonov. Vse proizvodnje in izdelovanje se razvija še vedno kapitalistično in Avstralija je še vedno kapitalistična dežela. Toda politična vlada delavcev v Avstraliji nam kaže, koliko dobrega lahko ukrene močna politična delavska večina celo v kapitalistiški deželi.

V Avstraliji in predvsem v Novi Zelandiji je že dolgo uveden osemurni delovni čas. Kakor na Angležkem in v Ameriki se zapirajo tudi v Avstraliji vse tovarne v sobotah že opoldne. Ker pa morajo biti prodajalne ob sobotah popoldne odprte, da delavstvo nakupi potrebščin, so izdali v Novi Zelandiji zakon, ki določa, da morajo biti prodajalne kak drug dan v tednu popoldne zaprte, večinoma ob sredah. Vlada pazi z vso strogostjo, da se zakonita določila tudi izpolnjujejo.

V Novi Zelandiji imajo tudi zakon o minimalnih delavskih plačah. Nikjer ni delavsko varstvo izvedeno tako strogo in temeljito kakor v Avstraliji. V Novi Zelandiji, ki šteje komaj en milijon prebivalcev, je poverjeno nadzorstvo čez delavske razmere glavnemu nadzorniku in stoinpetdeset krajevnim nadzornikom. Ti nadzorniki imajo dostop dovoljen povsod in ob vsakem času, delodajalec jim mora predložiti vsak hip zapisnik svojih delavcev, ki mora obsezati tudi plačo in starost vseh pod dvajset let starih delavcev. V vsaki delavnici mora biti vidno napisan naslov delavskega nadzornika, da ga gre delavec vedno lahko iskat. Posel nadzornika ni počitek in tudi njegova oblast ni samo navidezna. Podpirani od organizacij, vlade in javnega mnenja, že najdejo sredstva, da uveljavijo svoje navsote in odloke. Za sabo imajo vso državno oblast. Tovarniški zakon ureja tudi zdravstvene razmere delavnic, snažnost, zračnost itd. V vsaki tovarni, kjer dela več kot šest žensk, mora biti zanje posebna jedilnica. Zakon o starostni pre-

skrbi v Novi Zelandiji je najboljši, kar jih je. Razsodišča so znatno omejila število stavk. Podjetniki smejo sprejemati v delo skoro izključno samo organizirane delavce.

Z izboljšanjem delavskih in mezdnih razmer pod delavsko vlado se je razvilo tudi duševno življenje in izobrazba. Ustanavljajo se izborne knjižnice.

In vendar so bili tudi v Avstraliji nekdanj grozni časi za delavstvo. Če je danes drugače, se imajo delavci v Avstraliji zahvaliti edinole svoji politični moči. V Avstraliji ima vsak volilno pravico od enoindvajsetega leta dalje. Tudi ženske imajo volilno pravico.

In kljub temu se ne godi podjetnikom prav nič hudega. Stara in nova podjetja se kaj lepo razvijajo.

Avstralski delavci zastopajo popolnoma pametno stališče, ki ga je razvil Reeves v članku o delavskem vprašanju. Reeves piše: „Če se industrija ne more razviti brez prenapornega dela žena, otrok in mož in brez bede, potem se nam bo boljše godilo brez industrije. Raje vidim, da šteje Nova Zelandija en milijon prebivalcev, srečnih in zadovoljnih, kakor dva milijona ljudi, ki bi prebivali v umazanih ulicah, nesnažnih luknjah, v bedi in siromaštvu.“

Čimbolj utrdijo in povečajo delavci svojo politično moč, tem bolj bodo dosegli svoje zahteve. Vsekakor pa se splošno blagostanje v Avstraliji pod delavsko vlado tako razvija, da si ni ničesar bolj želeli, kakor da se prejkoslej uresniči vlada proletarijata po vsem svetu.

Rudarskim organizacijam!

V zmislu sklepa revirnega odbora se cenjenim podružnicam in vplačevalnicam Unije rudarjev južnega revirja naznanja, da se vrši v **nedeljo, dne 28. avgusta t. l.** ob 9. uri dopoldne v prostorih Delavskega Doma v Trbovljah

revirna konferenca

s sledečim začasnim dnevnim redom:

1. Poročilo: a) tajništva, b) upravništva in uredništva.
2. Organizacija in taktika.
3. Raznoterosti.

Podružnice in vplačevalnice imajo pravico poslati po enega delegata na konferenco. Urednik in upravnik ima pravico biti s posvetovalnim glasom navzoč. Prosi se torej, da izvolijo podružnice in vplačevalnice čimpreje delegate ter jih naznanijo do srede dne 24. avgusta rudarskemu tajništvu v Trbovljah.

Sodruzi, ki pridejo iz oddaljenih krajev in bi bili primorani v Trbovljah prenočevati, naj naznanijo to sodr. Ignaciju Sitterju v Trbovljah.

Revirni odbor.

Strokovni pregled.

s **Osredotočevanje v strokovnem gibanju.** V Parizu sta zborovali zvezi strojevodij lokomotiv in kurilcev ter sta sklenili, da v svrhu skupnih zahtev izražata najtesnejšo vzajemnost z zvezo železničarjev.

s **Severnočeški rudarji.** V rudnikih za rjavi premog na severnovzhodnem Češkem vladajo že dlje časa tako silno slabe razmere, kakor najbrže nikjer drugje v Avstriji ne. Tamkajšnji podjetniki se hočejo maščevati, da so si delavci ob času konjunktore priborili nekaj izboljšanja. Zato si dovoljujejo proti rudarjem raznovrstna nasilstva, samo da bi izzvali stavko, ki bi seveda ob sedanjih razmerah morala ponesrečiti in bi vsled tega strokovno gibanje trpelo občutno škodo. Rudarji so potrpežljivi ljudje in se ne dajo tako hitro izzvati; toda ako se z njimi le prehudo ravna, tedaj mine tudi njih potrpežljivost in z vso vztrajnostjo se bodo borili proti nasilnostim. Zlasti so se rudarji v Moravski Ostravi pritoževali proti nezgodnim razmeram in proti nečloveškemu priganjanju rudniških uradnikov in paznikov. Razburjenje je tako narastlo, da so se dali nekateri rudarji do nasilnosti proti nekaterim pregorečim priganjačem. Vsled tega je pričela obračati vsa javnost svojo pozornost obupnim razmeram severovzhodnih čeških rudarjev. Ali glejte, brž so bili podjetniki na nogah, da bi to izkoristili zase. Dne 26. junija so sklicali ravnatelji vsega okrožja (revirja) posvetovanje in na tem posvetovanju so se prav pošteno potrudili, da bi naslikali rudarje za najslabši izvržek človeškega rodu. Slednjič so sprejeli resolucijo, kjer pozivljajo vlado, naj va-

ruje uradnike in nadzorovatelje pri rudniku proti nasilnostim rudarjev. Celo deputacijo so poslali k ministru; prav tako je storilo tudi meščansko časopisje vso svojo dolžnost, da so bili izsesavani preganjani rudarji pred svetom počrnjeni za ničvredneže, rudniški uradniki in nadzorovatelji pa so se nenadoma pokazali v luči preganjanih in brezpravnih žrtev. Nato so nadaljevali podjetniki svoje delo še z večjim pogumom. Priganjanje v jamah je postalo nezgodno. Čeprav je draginja uprav grozna, vendar so se plače izmanjšale za dvajset do trideset odstotkov. Ako kraj tega pomislimo, da se praznuje dvakrat na teden, si lahko predočimo, kako silna beda tare rudarje. Rudnik delavce kaznuje za sleherno nezgodnost in jim grozi z odpustitvijo. Delavci, ki stanujejo v rudniških hišah, morajo dati svoje šoli odrasle otroke rudniku v službo, drugače se jim odpove stanovanje ali se jih odpusti celo iz dela. Vsled teh obupnih razmer so imeli ostravski rudarji dva velika shoda, kjer so sprejeli ostro resolucijo. Vsekakor je razburjenje med rudarji že priklopelo do vrha; ako bodo podjetniki še nadalje izzivali in če pride do usodnih dohodkov, bode vedel vsak pameten in pošten človek, kdo jih je zakrivil.

s **Statistika avstrijskega premoga za mesec junij.** Za mesec junij imamo naslednje podatke:

	1910.	1909.	1908.
Kameniti premog:	meterski stoti:		
Ostrava-Karvin	6,162.000	6,117.000	5,753.000
Rožice-Oslavan	373.000	385.000	350.000
Kladno-Slan	2,212.000	2,160.000	2,355.000
Plzenj-Mies	1,004.000	1,041.000	1,054.000
Schatzlar-Schwadowitz	318.000	353.000	335.000
Galicija	1,091.000	1,008.000	899.000
Drugi rudniki	102.000	92.000	69.000
Junij	11,265.000	11,155.000	10,815.000
Januar-junij	68,118.000	68,180.000	70,063.000
Rjavi premog:			
Mostec-Toplice-Komotau	12,576.000	14,211.000	13,517.000
Falkenau-Elbogen-Karlovi vari	2,781.000	2,835.000	2,605.000
Wolfsegg-Thomasroith	286.000	285.000	311.000
Ljubno in Fohnsdorf	815.000	753.000	774.000
Voitsberg-Köflach	503.000	583.000	583.000
Trbovlje-Zagorje	822.000	871.000	775.000
Istra in Dalmacija	156.000	213.000	176.000
Galicija	16.000	9.000	20.000
Ostale sudetske dežele	217.000	224.000	180.000
Ostale alpske dežele	568.000	552.000	517.000
Junij	18,739.000	20,527.000	19,459.000
januar-junij	121,715.000	126,070.000	135,312.000

Mnogo manj premoga kakor v maju se je izkopalo v Istri, to pa vsled stavke v Labinju. V maju se je izkopalo v Istri in Dalmaciji 211.000 meterskih stotov, v juniju pa samo 156.000. Razmere za kameniti premog so povsem ugodne, za rjavi premog so slabe zlasti na Češkem. Za Ljubno-Fohnsdorf in Trbovlje-Zagorje se razmere znatno boljšajo.

s **Stavka v Hamburgu.** V Hamburgu na Nemškem stavka 10.000 ladjedelcev. Zahtevajo višje plače.

Dopisi.

d **Zagorje ob Savi.** Dne 7. avgusta se je vršil pod milim nebom javen ljudski shod, na katerem se je obravnavalo poleg rudarskega položaja tudi o liberalnih napadih v „Slovenskem Narodu“ na zagorsko delavstvo. Shoda se je udeležil tudi Tauferjev Janez. Da je mož precej omejen, smo vedeli že prej, da pa je tako neslan in oseben, pa smo se poučili na tem shodu. O surovosti ne govorimo, ker je to pokazal že dostikrat pri svojih delavcih kot paznik. Janez je tudi govoril. Zaletaval se je mož s hriba v hrib, končno pa se popolnoma izgubil ter končal brez pravega konca. O beh-točkah je poročal sodrug Čobal. Sprejeli sta se naslednji resoluciji:

1. Dne 7. avgusta na vrtu gosp. Rihard Michelčiča zborujoči rudarji in steklarji izražajo svoje ogorčenje proti trboveljski premogokopni družbi, ki izrablja sedaj slabo konjunkturo v ta namen, da nečloveško izkorišča delavstvo; posebno se obsojajo nekateri uradniki in drugi priganjači, ki opravljajo to hlapčevsko delo trboveljske družbe s takim vedenjem, kakor da bi imeli opraviti s sužnji, ne pa z delavci. Zborujoči se zavežejo delati z vso svojo silo na to, da se povečajo organizacije, ter v času boljše konjunktore s pomočjo teh izboljšajo svoj gospodarski obstanek.

2. Na javnem shodu dne 7. avgusta v Zagorju ob Savi zborujoči delavci zavračajo z vso odločnostjo surove napade v „Slovenskem Narodu“ na tukajšnje delavstvo, ravnotako tudi pobalinsko delo, ki ga opravlja v temni noči, da blatijo posamezne zaupnike in socialnodemokratsko stranko. Vsi sodruzi se pozivljajo, da začnejo proti tem hinavcem in obrekovalcem najodločnejši boj, ki pa mora ostati v dostojnih mejah.

d **Idrija.** Neka zakotna cunja z imenom „Naša moč“, ki razume o delavskih vprašanjih še manj kot osel na abecedo, prinaša od 3. julija zaporedne napade na shod delavstva, ki se je vršil pri Barbara-čakalnici. Utajiti skuša dejstvo, da bi bil dekan Arko pred leti na enakem shodu priporočal delavcem-rudarjem polento kot najbolj okrepčevalno in redilno jed, kar je neki sodrug ob tej priliki na shodu dne 3. ju-

lija povedal. Laže, da je bila soc. dem. in liberalna stranka za odpravo žita, le dekan je nasprotoval, kar je tudi obveljalo. Pribijemo resnici na ljubo tem potom še enkrat, da je na istem shodu dekan Arko res zagovarjal žito in dokumentiral, da je polenta najboljša za delavce. Res je pa tudi, da se je o tem vprašanju vsestransko razpravljalo, ker je bilo od ministrstva tudi to vprašanje stavljeno na dnevni red shoda. Res je pa tudi le to, da je soc. dem. odsek imel že pred shodom sestavljeno resolucijo, da žito rudarjem ostane poleg zboljšanja plač v gotovini, kar se je tudi soglasno bilo sprejelo. In je dalje tudi res, da se dekan Arko pri takih vprašanjih, kjer je javno nastopal, nikoli vpoštevalo ni, to pa vsled tega, ker ob istem času, kakor tudi še danes ne, ni imela klerikalna stranka, in sicer po lastni krivdi zaupanja pri delavstvu. Da je to resnica, nam je dokaz poraz njegove osebe ob deželnozborskih volitvah in pozneje poraz klerikalne stranke v mestni zastop. Res pa je, da je dekan Arko indirektno vsepovsodi kljuboval delavskim zahtevam, kjer je le mogel. Dokaz, da se je naši deputaciji pri ministrstvu pokazalo, da klerikalno strokovno društvo prosi manje izboljšanja kot pa ostalo idrijsko delavstvo. Torej bratci neupoštevane manjšine, ne trosite o našem delovanju laži v svet, če ne Vam pokažemo, da ste denuncijanti tudi posameznih Vam neljubih oseb.

d Idrija. Shod rudarjev se vrši takoj, ko da direkcija odgovor. Med tem časom je dolžnost, da pristopi vsak delavec-rudar v Unijo rudarjev avstrijskih. Sod. Tomaž Brus jih vpisuje vsako soboto zvečer in v nedeljo od 9—10 ure opoldne. Če vsak rudar svojo dolžnost stori, bo končna beseda za rešitev delavskih razmer naša. V Unijo torej!

d Idrija. Kaj misli c. kr. rud. direkcija z odgovorom na delavske zahteve z dne 3. julija t. l., se še sedaj ne ve; vleče se kot morska kača. Rešitev zahtev obliubil je bil gosp. predstojnik Billek pri tozadveni razpravi dne 7. julija v najkrajšem času. Vroči poletni dnevi pa so gosp. Billeka prisilili, da je na obljubo pozabil, še predno se je odpeljal na dopust. Njegov namestnik g. Koršič se izgovarja, da nima tozadvenih aktov, zato tudi ne more odgovoriti. Zato je podal na opetovano interpelacijo naših delegatov krajevemu delavskemu odboru naslednjo izjavo, ki se glasi: Načelniku lokalnega delavskega odbora v Idriji. Na ustmeno Vašo prošnjo z dne 2. tm. se Vam naznanja, da bode Vašo vlogo z dne 3. julija t. l. št. 45, koje vsebina se je dne 12. julija t. l. c. kr. ministrstvu za javna dela poročala, rešil gospod rudniški predstojnik, ko se vrne s svojega šesttedenskega dopusta. C. kr. rud. ravnateljstvo v Idriji dne 4. avgusta 1910. Namestnik J. Koršič. Vsled poletnega dopusta gospodov čaka naj torej tudi delavstvo, ki nima nikoli proste ure, da bi ga ne mučila skrb za obstanek. Gospodi jo bol važna lastna zabava v letovišču kot pa prošnja dvanajstih sto delavcev, čez koje so prevzeli odgovornost z vstopom v službo. Kakšen pa bo odgovor, na kojega delavstvo mirno čaka, že danes vemo, kakor ve tudi g. namestnik Koršič. Saj smo to vedeli že na shodu dne 3. julija, ko nam je sod. Straus povedal, kaj nam je storiti, če hočemo, da nas bo erar upošteval. Kakor rudarji-delavci čakajo na organizacijo, tako čaka c. kr. erar. Če bi se rudarji od 3. julija naprej po danem nasvetu organizirali tako kot je vsacega modernega delavca dolžnost, potem bi se ne bali odgovora, naj si bo že tak ali onak. Kajti stopili bi pred našega delodajalca kot disciplinirana masa ene misli združeni z vsemi tovariši rudarji Avstrije neglede na narodnost, vero in politično naziranje posameznika; kajti stanovska, strokovna organizacija te razlike ne pozna. Če pa nismo v tem času svoje dolžnosti storili, sprejeti bomo morali vsakršen odgovor, če tudi še enkrat erar iz nas norce brije, kajti z neorganiziranim delavstvom se po navadi tako godi. To smo občutili tudi v zadnjem odgovoru, ki se je čital na shodu dne 3. julija. Organizacija naj se torej pomnoži na 800, 900, 1000 članov in videli bomo, če ima res to kak uspeh.

d Kisovec. Zopet se je dogodila v kisovškem rudniku nezgoda, ki bi bila lahko usodna. Na rudarja Hermana se je usulo s stropa in ga popolnoma zasulo. Na srečo se ni vsulo nanj mnogo materijala, tako da so ga kmalu lahko odkopali, vendar je dobil nekaj poškodb. Radovedni smo, ali se bo že zdramila rudniška oblast v Ljubljani in si enkrat temeljito ogledala, kaj je vzrok pogostim nezgodam v tem rudniku.

d Leše. (Koroško.) Poroča se nam, da je izbruhnila v Lešah na Korškem stavka. Natančnejše poročilo sledi v prihodnji številki.

d Zabukovica. Delavci gospoda Lappa so bili silno ogorčeni, ker je odgovoril na prošnjo za izboljšanje plače, da ne more nič dodati in da delavci v Zabukovici dobro zaslužijo. Upravitelj Peter je pa tudi toliko ljubezniv, če bi imel kateri delavec pri tem itak slabem akordu zaslužiti več kakor 2 kroni 40 vinarjev, da mu ga odtrga kar sredi meseca ali kadarkoli se mu

zdi. Tako očitno pokaže, da ni pri volji plačati več kakor 2 kroni do 2 kroni 40 vinarjev. S tem hoče prisiliti še tako mirne delavce do stavke, ker ob tako slabem zaslužku itak ne morejo zdelovati. Tudi to ga silno skrbi, koliko delavcev je organiziranih in kateri da so. Če ima koga na sumu, da je organiziran, pritiska nanj s slabim delom in zaslužkom, da je prisiljeni pustiti delo in iti v tujino. Vse to pa je samo vsled tega, ker so delavci pre malo organizirani. Ako bi bili delavci vsi organizirani, bi se ne delalo tako. Zatorej, delavci, pristopite vsi do zadnjega k organizaciji, ker v slogi je moč!

d Ljubno-Seegraben. V nedeljo dne 14. avgusta 1910 se vrši v Judendorfu velika rudarska slavnost. Vsi rudari se vabijo, da se je udeleže kar najštevilneje.

Razne stvari.

r Strahovita razstrelba kotla. V Beocinu se je dogodila v tamkajšni tovarni za cement posebno strahovita razstrelba. Mrtvih je devet delavcev, štirje so težko ranjeni. Bajje je nekdo nalašč povzročil razstrelbo s tem, da je položil v kotel dinamično patrono. Zadeva se preizkuje.

Kaj pomaga dobra kuha,
Če si bolnega trebuha!
Na želodcu ni bolan
Ta, ki živa 12—3

FLORIAN

Najboljše krepčilo želodca!
Sladki in grenki.

Ljudska kakovost liter K 2.40
Kabinetna kakovost . . . 4.80
Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Na dobro kakovost,
ceno in
težo

je treba paziti pri kupovanju in
primerjavi mila. Nobeno mila na
svetu ne doseže

Schicht lovega
mila

v vseh dobrih lastnostih, v čistoti,
izdačnosti, milobi in nizki ceni.

W. Blüh

Gradec, Leonhardstraße 12.
Zaloga vsakovrstnega usnja
na drobno in debelo. 12—4

Priporoča se gospodom čevljarjem in kon-
sumnim društvom za naročila usnja in
vseh čevljarских potrebščin. Naročila se
:: izvrše solidno in takoj. ::

Občno konsumno društvo v Idriji

9—4

priporoča svojim članom bogato zalogo vsakovrstnega blaga. Društvo ima na izbiro **moške narejene obleke** po najnovejši modi, **ženskega blaga** vsake vrste, **slamnike za moške in otroke** itd. Vse po jako nizki ceni. Pridite in kupujte, kajti v lastni prodajalni ste najboljše in najcenejše postreženi!

Izdelovanje drož.

Edina narodna tvrdka te stroke,
opremljena z najnovejšimi stroji.

Gospode pekarje, molarje in tr-
govce vabim, da pri meni poskusijo
drože domačega izdelka.

Od štirih kilogramov naprej po-
šiljam po pošti franko.

Prva ljubljanska izdelovalnica
žitnih drož

Maks Zaloker,
Ljubljana.

10—3

Občno konsumno društvo v Zagorju

9—4

prodaja specerijsko in manufakturno blago po najnižjih tržnih cenah, daje koncem vsacega leta še dividende članom, član lahko postane vsak. Vstopnina 2 króni, delež 40 kron, ki se ga lahko plača po obrokih.

Občno konsumno društvo v Trbovljah

se priporoča svojim članom

za nakupovanje vseh
življenskih potrebščin
kakor tudi manufak-
turnega blaga po naj-
nižjih cenah. .: